

Prof. dr. sc. Marijan Herak

Sveučilište u Zagrebu

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geofizički odsjek, Horvatovac 95, Zagreb

6. studenoga 2013.

Primjedbe na Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije(radni materijal)

Osvrnut ću se samo na jedan aspekt nacрта Strategije, i to na činjenicu da se strateško planiranje razvoja i financiranja znanosti u Hrvatskoj namjerava (pre)snažno osloniti na programski okvir Obzor 2020 Europske unije. Konkretno, u Strategiji nema razrađenih nacionalnih istraživačkih prioriteta, niti se može iščitati namjera da se oni definiraju na nacionalnoj razini barem donekle neovisno o europskim smjernicama. Upravo suprotno, čini se da su se predlagatelji Strategije odlučili na najjednostavnije rješenje, pa se sugerira da će nacionalni prioriteti istraživanja biti jednaki onima iz programa Obzor 2020. Da je tome tako govore sljedeći citati:

„Znanost i tehnologija strateški se razrađuju **sukladno europskom programskom okviru za istraživanje i inovacije Obzor 2020...**“ (str. 143)

„Usmjeravanje proračunskih sredstava za istraživanje i razvoj provodit će se **sukladno metodologiji i udjelima** koje primjenjuje Europska unija za prioritete u programskom okviru Obzor 2020.: izvrsna znanost (oko 33 %), industrijsko vodstvo (oko 24 %), društveni izazovi (oko 43 %).“ (str. 152)

Posebno je indikativan posljednji citat – iz njega proizlazi kako autori smatraju da ne samo da su naši prioriteti jednaki europskima, nego su jednaki čak i njihovi relativni udjeli! Mislim da ne treba posebno dokazivati da se EU (kao cjelina) i Hrvatska ne bore s istim problemima, da je znanost na posve različitim razinama financiranja i razvoja, da je industrija u Hrvatskoj na koljenima, da su relativne razvijenosti pojedinih znanstvenih disciplina različite (pa je time različit potencijal apsorpcije novca za znanstvena istraživanja), kao i da Hrvatska ne smije zanemariti svoje posebnosti i lokalne interese (npr. svakovrsna bazična i primijenjena istraživanja svojega teritorija, zaštitu od prirodnih katastrofa, i druga nacionalno važna istraživanja koja se ne mogu svrstati u okvir Obzora 2020).

Ako bi se u Hrvatsku dosljedno preslikala znanstvena politika EU kako to sugerira gornji citat iz Strategije, tada bi se neke znanstvene discipline – *one koje ne spadaju u prioritete Obzora 2020* – vrlo brzo ugasile. Kao seizmologu, poznato mi je da su kolege u Europi na rubu očaja, jer je vrlo teško vidjeti kako bi se istraživanje potresa moglo uklopiti u prioritete Obzora 2020 (osim unutar 'izvrsne znanosti', a bazirati istraživanja seizmičnosti pojedine zemlje isključivo kroz 'izvrsnu' znanost nema baš previše smisla). Upravo zato će zemlje EU kojima je seizmologija važna, takva istraživanja uvrstiti u nacionalne prioritete i time osigurati njihov kontinuitet.

Jasno je da sam ovdje seizmologiju naveo tek kao primjer koji najbolje poznajem. Pretpostavljam da će se i mnoge druge struke naći u sličnim problemima (npr. brojne discipline geologije, da ne govorim o umjetničkom području).

Smatram da nacionalnom strategijom valja predvidjeti održivi razvoj SVIH znanstvenih područja i disciplina koje Hrvatskoj trebaju, a ne samo onih koje se trenutno lagano pozicioniraju unutar aktualnih prioriteta EU. Ako bi se ostvario koncept *'što i koliko financira EU financirat ćemo i mi'*, dogodilo bi se jasno raslojavanje hrvatske znanosti na 'privilegirane' (one koji se mogu natjecati za financije i u EU i kod kuće), i ostale kojima bi svi izvori financiranja postali teško dostupni ili čak nedostupni.

ZAKLJUČAK

Predlažem da se u Strategiji jasno naznače **nacionalni prioriteti istraživanja** u razmatranom razdoblju. Ako je to u ovom trenutku iz nekog razloga nemoguće, barem valja dati smjernice o tome što pri njihovu definiranju valja uzeti u obzir. Time će se omogućiti razvoj ili barem opstanak SVIH znanstvenih područja koja su važna za Republiku Hrvatsku.

Strategija treba i dalje snažno podržavati i ohrabrivati sva istraživanja koja su u skladu s prioritetima Obzora 2020 (i drugih međunarodnih inicijativa), te proračunska sredstva predvidjeti i za sufinanciranje projekata koje naši istraživači 'osvoje' na europskim pozivnim natjecajima.

S poštovanjem,

prof. dr. sc. Marijan Herak